

ZAMANIN KIYMETİNİ BİLMEK

Hedef Davranışlar

Rabia GÜLCAN KARDAŞ

Zamanın kıymetini bilen bir Müslüman,

- Zamanın, kendisine verilen sınırlı bir nimet olduğunu bilir.
- Zaman nimetini israf etmemesi gerektiğini anlar.
- Her anını nerede sarf ettiğinden hesaba çekileceğinin farkında olur.
- Zamanı doğru kullanmak için plan yapar, işlerini önem sırasına göre düzenler.
- Zamanı iyi kullanarak hem dünya hem de ahiret hayatında mutlu olabileceğini bilir.
- “Boş ve faydasız şeylerden yüz çevirir. (Mü’minun sûresi, 3. âyet)”

UYAN EY GÖZLERİM!

Kore Başkonsolosu, kendisiyle yapılan bir röportajda şöyle diyor, "Siz Türkler, çok uyuyorsunuz." Bu, dışarıdan bakan bir kişinin, milletimiz için yapmış olduğu bir değerlendirme. Biraz düşünelim, gerçekten de böyle mi? Başlarda kabullenmek zor gelse de gerçekten de çok uyuyan bir millet olduğumuzu inkâr edemeyiz. Evet, bizler çocukluğumuzdan beri çok uyumaya alıştığımız bir milletiz.

Hâlbuki büyük bir kısmını uykuda heba ettiğimiz zamana, dinimizde ve kültürümüzde çok büyük önem verilmiştir. Söz gelimi ibadetlerimiz, muhakkak bir vakit disiplini içerisinde olur. Sabah namazını Güneş doğarken kılamayız. İmsaktan sonra yemek yersek, oruca niyetlenemeyiz. Hacca gideceksek Zilhicce ayını beklemeliyiz. Dinimiz zaman konusunda bu kadar hassas olduğuna göre Müslümanlar, zamanı değerlendirme konusunda hassas olmalıdırlar, değil mi? Nasıl ki ailemize, öğretmenlerimize, okulumuza karşı sorumluluklarımız varsa, vakit için de yapmamız gereken vazifeler vardır. Bununla ilgili olarak İmam Şafii Hazretleri de şöyle demiştir: "Zamana kusur buluruz. Oysa zaman bizim hakkımızda konuşacak olsa utanırız."

Her sabah Güneş doğarken gelen gün, bizimle konuşmuş. Bu konuşmayı bizler duyamıyoruz. Belki aramızda bu sesi duyanlar vardır, kim bilir? Şöyle dermiş yeni gün: "Ey Âdemoğlu! Ben yapacağın işlere şahit olacak yeni bir günüm. Ben gittiğimde sana asla geri dönmeyeceğim, bugün hayırdan yana ne yaparsan, bu sana hayır olarak tekrar döner."

Bu uyarı üzerinde hakkıyla düşünebilen biri, o gün kazanabileceği hayırların hepsini kazanmak için elinden geleni yapar. Şimdi bize bir telefon şirketi, bin kontör hediye etse ve belli bir süreye kadar bu kontörü kullan; yoksa hakkın yanacak, kalanlar silinecek dese, hiçbirisi boşa gitmesin diye her bir kontörü kullanırız. Her günümüz, her saniyemiz de işte böyle.

Bir kronometreyi açıp izlerken saniyelerin, saliselerin nasıl da hızla akıp gittiğini görürüz. Bir buzun sıcakta erimesi gibi zaman elimizden eriyip gidiyor.

Zamanı iyi değerlendirebilenler, bir ömre sığmaz zannedilen pek çok işler başarmışlardır. İslâm âlimlerimiz, ciltler dolusu kitap okumuş ve yazmışlar. Hadis kitapları, tefsir kitapları, astronomi kitapları, tıp

ve anatomi kitapları... Bizse sadece bir âlimin yazdığı kitapları okumak ve anlamak için belki bir ömür harcarız. Onların bir gününde otuz saat mi vardı? Hayır! O hâlde şunu diyebiliriz: Zamanı iyi değerlendiren insanın zamanına Allah Teâlâ bereket veriyor. Peki, zamanı iyi değerlendirmek ve az zamanda çok iş yapmak için nelere dikkat etmeliyiz?

✱ Sabahları erken saatte uyanmak. O günün bütün bereketini kucağımıza doldurur. Herkesin uyuduğu vakitlerde uyanık olanlar, atı alıp Üsküdar'ı geçerler.

✱ Yarının işini bugün yapmak ve bugünün işini yarına bırakmamak. Bu, işlerinizin birikmesine engel olur. Sonraki bir işi erken yapmak da bizi rahatlatır, yoğunluğumuzu azaltır.

✱ Tembellikten Allah'a sığınalım ve tembellik etmeyelim. Unutmayalım ki zaman, tembellerin aleyhine işler. Zaman geçip gider de, tembeller hiç bir işe el sürememiş olurlar.

✱ İşlerimize hangisinden başlayacağımızı uzun uzun düşünmek yerine öncelik sıralaması yapıp hemen işe başlamalı ve işimize bitirmeli, sonra hemen başka bir işe geçmeliyiz (Bir kitabı bitirince hemen ikincisine başlamak gibi). Ayrıca başladığımız işi yarım bırakmamalıyız.

✱ Günlük ve haftalık plan yapmak, işlerimizi sıralamamız ve önümüzü görmemiz demektir. Bu, hayatımıza bir düzen getirir.

Bütün bunlara dikkat edersek iş yetiştirememe gibi bir şikâyetimiz kalmayacaktır. Ayrıca yirmi dört saatte ne kadar çok şey yapılabileceğimizi de bizzat görmüş olacağız.

Zamanı iyi kullanmak o kadar önemli bir alışkanlıktır ki, Musa Topbaş Hocaefendi Hazretleri, talebelerine, "Size sadece zamanı kullanmayı öğretsem o bile yeter." demiş. Demek ki, zaman konusundaki kötü alışkanlıklarımızı değiştirmek, hayatımızı değiştirmek manasına geliyor. Bu da hem maddî hem manevî bir kazanç oluyor insana.

Belki bir gün Kore gazetelerinde şöyle bir haber yayınlanır, "Türk Başkonsolosu kendisiyle yaptığımız bir röportajda şöyle dedi: Siz Koreliler, çok uyuyorsunuz."

ZAMANIN DEĞERİNİ BİLİYOR MUYUZ?

Hikâyeden önce

Hikâye anlatımına geçmeden önce Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) şu hadis-i şerifi üzerinde kısaca konuşabilirsiniz: "İnsanoğlunun değerini bilmediği iki nimet vardır: Sıhhat ve boş vakit." Bu hadis-i şerif hakkında öğrencilerinizin düşüncelerini alabilirsiniz.

Gençliğimde Almanya'ya dil eğitimi için gitmiştim. Dil kursumuzdaki hocamız çok disiplinli bir insandı. Bilhassa vakit disiplini açısından hiç müsamahası yoktu. Bir hafta boyunca kimin hangi derse kaç dakika geç geldiğini tespit ediyor, hafta sonunda da onları geç geldikleri toplam süre kadar sınıfta tutuyor, çalışmak zorunda bırakıyordu. Onun bu uygulaması, kursa zor zaman ayırmış iş sahiplerinin hiç de hoşuna gitmiyordu. Bir gün haftalık cezası on sekiz dakika tutan bir arkadaşımıza, on sekiz dakika sınıfta kalıp ders çalışma cezası verdi. O arkadaş kızarak şöyle dedi:

— Neredeyse saniyeleri de hesap edeceksiniz hocam! Neyse hatırlarınız için bir başka zaman on dakika kalırım sınıfta. Şimdi kalamayacağım; çünkü çok acil bir işim var.

Yaşlı Alman, gözlerini kırıştırarak bir süre süzdü bu arkadaş ve ona şöyle dedi:

— Olmaz, gitmenize müsaade etmiyorum! Çünkü siz acil işlerinize bu kadar önem vermiş olsaydınız şimdi benden on sekiz dakikalık bu cezayı almazdınız. Zira ders de sizin için saati belirli acil bir iştir. Bu bakımdan şimdi kalacaksınız ve on sekiz dakikalık bir ders vereceğim size.

Ses tonundan anlaşıldığına göre hoca kızmıştı.

Ben de hocanın vereceği dersi merak ederek sınıfta kaldım. Hocamız sıra aralarında bir kaç tur attıktan sonra şöyle dedi:

— Arkadaşlar, zamanı iyi kullanmıyorsunuz. Hatta bu konuda benim gösterdiğim hassasiyete kızılıyorsunuz. Ama ben bu konuda doğru olanı yaptığımı ve haklı olduğuma inanıyorum. Belki de içinizden "Ne olacak gâvur kafası!" diyorsunuzdur.

Masasına gitti. Çantasından basılı bir broşür çıkardı.

— Şuna bakınız lütfen, dedi. Bu bir tren tarifesiydi. Arkadaş göz ucuyla bakıp iade edecekti ki, "Hayır daha iyi incelemenizi istiyorum." dedi. Trenlerin kalkış ve varış saatlerini tercüme ettirdi. Bunlar hep değişik ve karmaşık rakamlardı. Mesela kalkış saati 18.18 idi, 21.34'tü. Varışlar da hep öyleydi. 12.46 gibi, 9.27 gibi. On sekiz dakikaya cezalı arkadaşımız bu minval üzere uzayan rakamları görünce hocaya dedi ki:

— Bakınız, işte burada Avrupalı kafasının mantıksızlığı açıkça görülüyor. Ne demek yani on sekiz geçeler, on iki geçeler, otuz altı geçeler? Şuna üç buçuk, dört buçuk deseniz olmaz mı? Hiç olmazsa çeyrek geçe deseniz de, hem de akılda kalacak bir sayı ve saat olsa.

Yaşlı Alman Hoca'nın yüzünde belli belirsiz bir tebessüm gezindi. Ve bakışlarından söyletmek istediği düşüncüyü yakalamış olduğu belli oldu,

— "Bana bak!" dedi. "Bari kendinize hakaret etmeyin. Çünkü bu tarifenin böyle düzenlenmesi, 'Avrupalı kafası'nın mantıksızlığı değil, Müslüman kafasının tutarlılığıdır. Çünkü biz zamanı kullanmayı ve değerlendirmeyi Müslümanlar'dan öğrenmişizdir. İşte bu tren tarifi de aynı anlayışın güzel bir örneğidir.

Bizler hayretle ve şaşkınlıkla ona bakarken hoca, şöyle devam etti:

— Siz Müslümanlar'ın ibadetlerinde yer önemli değildir. Temiz olduktan sonra dünyanın her yerinde ibadet edilebilir. Ama zaman çok önemlidir. Çünkü her ibadetin kendine ait bir vakti vardır. Hatta bu vakit ibadetin şartıdır. Yani vakitsiz ibadet ederseniz bu ibadetiniz kabul olmaz. İbadetlerin vakitleri de bizim tren tarifi gibi hep böyle 18, 17, 13, 10, 9 geçelerdir. Üstelik bu saatler de devamlı değişirler. Bugün sabah namazını 7.21'e kadar kılabilirsiniz. Ama yarın, 7.22'ye kadar kılabilirsiniz. 23 geçe olmaz. Sadece namaz böyle değildir. Oruca başlama ve bitirme saatleri de böyledir. Bu ince hesaba dayanan ibadet saatleri üstelik her gün değişmektedir.

Peki, bu neden böyledir? Bunun ne faydası olur? Bu sayede Müslümanlar her gün değişmekte olan zamana karşı uyanık dururlar. Zamanın kıymetini anlarlar ve onu iyi değerlendirmek üzere hazırlanırlar. İbadetlerini yapan bir Müslüman, her gün değişen dakikalara ayak uydurmaya ve dakikaları değerlendirerek yaşamaya mecburdur. Bizim zamana bakışımızın ilham kaynağı Müslümanlar'dır.

Hoca "Çıkabilirsiniz!" dediği zaman hepimiz, tarifi imkânsız bir mahcubiyet içindeydik.

Hikâyeden sonra

Hikâyeden sonra öğrencilerinizle namaz vakitlerini gösteren bir takvim yaprağını inceleyebilirsiniz. Öğrencilerinizin dikkatlerini "ibadet-vakit disiplini"ne çekmek için onlara şunu sorabilirsiniz:

Rabbimiz'in bizden yapmamızı istediği ibadetlerin hangilerinde "vakit" disiplinine dikkat etmek gerekir? (Namaz, oruç, hac, zekât... Bu ibadetlere dair detaylı sorularla hikâye sonrası karşılıklı söyleşiyi zenginleştirebilirsiniz.)

BİTTİ

Bir Nükte

Zamanın Değerini Kime Sormalı?

- ◆ 1 senenin değerini anlamak için sınıfta kalmış bir öğrenciye sor.
- ◆ 1 ayın değerini anlamak için 8 aylık bir bebek doğuran anneye sor.
- ◆ 1 haftanın değerini anlamak için haftalık dergi çıkaran bir yayının yönetmenine sor.
- ◆ 1 saatin değerini anlamak için kavuşmayı bekleyen sevenlere sor.
- ◆ 1 dakikanın değerini anlamak için treni kaçıran yolcuya sor.
- ◆ 1 saniyenin değerini anlamak için bir kazayı önleyemeyen sürücüyü sor.
- ◆ 1 saniyenin yüzde birinin değerini anlamak için olimpiyatlarda gümüş madalya kazanan atlete sor.

Her anını değerlendir. Unutma! Zaman hiç kimse için durmaz. Geçmiş zaman tarihtir. Gelecek zaman sırlarla, meçhullerle dolu.

Sadece şu an, sana verilen gerçek bir hazinedir. Sana verilen bu hazineyi en güzel şekilde değerlendir. İmkânın varken Allah'a olan kulluk borcunu öde.

DERTLİ ŞÂİR: MEHMED ÂKİF ERSOY

Zamanın kıymetini bilenler, ömür takviminin her gününü, her anını; hatta her dakikasını hayırlı işlerle doldururlar. Tarihimiz, ömürlerine nice hayırlı işler sığdıran kıymetli şahsiyetlerle doludur. Bunlardan biri de İstiklal Marşımız'ın şâiri Mehmed Âkif Ersoy'dur.

Mehmed Âkif, 20 Aralık 1873 yılında Fatih'te doğdu. Annesi Şerife Hanım, babası ise "temiz" lakabıyla bilinen Tahir Efendi'dir. Mehmed Âkif'in asıl ismi Ragîf'tir. Fakat telaffuzu zor olduğu için zaman içinde Âkif ismi kullanılmaya başlanır. Âkif, ilk eğitimini Fatih Emir Buhari Mektebi'nde aldı. O zamanlar çocuklar 4 yıl, 4 ay, 4 günlükken okula gitmeye başlardı. Âkif de eğitimine bu dönemde başlamıştı.

Mehmed Âkif; hareketli, yerinde duramayan bir çocuktur. Durmadan ağaçlara tırmanırdı. Çok zeki idi. Kuvvetli bir karaktere sahipti. Bunda babasından aldığı eğitimin payı büyüktü. Mehmed Âkif, eğitimine Fatih Rüştîyesi'nde ve Veterinerlik Fakültesi'nde devam etti.

"Âkif" deyince yaptığı işi en iyi yapan bir karakter gelir aklı. Zira o, derslerinde her zaman çok başarılı bir talebe olmuş, okulunu birincilikle bitirmiştir. Âkif, dil öğrenmeye de çok heveslidir. Arapça, Farsça, Fransızca öğrenmiştir. Aynı zamanda spora da pek meraklıdır. İstanbul boğazını yüzerek geçmiştir. Ayrıca güreş sporunda da oldukça başarılıdır.

Mehmed Âkif, okulundan mezun olduktan sonra altı ay içinde Kur'an'ı Kerim'i ezberleyerek hafız oldu. Aynı zamanda bu sıralarda şiire olan ilgisi de git gide artıyordu. Yazdığı şiirler, dergilerde yayınlanmaya başlamıştı.

Onun için vakte riayet çok mühimdi. Zira her dakika, her saniye kıymetliydi. Bu sebeple de "kısa" denilen şu ömre birçok iş sığdırmıştı.

Mehmed Âkif Ersoy, bir süre Burdur milletvekili olarak vazife yaptı. Daha sonra Mısır'a gitti. Burada Kahire'deki bir üniversitede Türk Dili ve Edebiyatı dersleri verdi. Bu sırada Kur'an-ı Kerim'in Türkçe mealini hazırlıyordu. Altı yedi sene bu çalışmaya devam etti. Çalışmasını bitirmeden önce İstanbul'a gitmesi icap etti. Mısır'daki arkadaşlarına, "Eğer geri dönmezsem bu çalışmamı yok edin!" dedi. Mehmed Âkif, Mısır'a dönemedi. Arkadaşları Âkif'in isteği üzerine yedi yıllık meal çalışmasını yaktılar.

Mehmed Âkif'in çok düzenli bir çalışma sistemi

vardı. Günde on altı saat çalışırdı. Şiirler yazar, tercüme yapar, dersler verir, ibadetlerine itina gösterirdi. Safahat adlı şiir kitabında savaş döneminin acılarını, milletin hâlini tesirli, çarpıcı, sürükleyici bir üslupla anlatmıştır.

Mehmed Âkif Ersoy, iki şey üzerinde çok dururdu: Din ve dil. Dinin insan hayatını düzenlediğini, dünya ve ahiret huzurunu sağladığını; dilin de bunu ifade etme aracı olduğunu anlatırdı. İstiklal Marşı'nı da milletin acılarına tercüman olmak, onları şuurlandırmak niyetiyle yazmıştı. Hatta bu şiirini milletine ithaf ettiği için Safahat kitabına da almamıştı.

Ömrünü milleti uğruna feda eden bu kıymetli şahsiyetin cenazesine o zamanın devlet adamları ne yazık ki gereken vefayı göstermedi. Mehmed Âkif'in vefat ettiğini öğrenen üniversiteli kalabalık bir grup camide beklerken başında birkaç kişinin olduğu bir cenaze geldi. Bir garibana ait olduğunu düşündükleri bu cenazeyi kaldırmaya giriştiklerinde onun, izinden gittikleri Mehmed Âkif Ersoy'un cenazesi olduğunu öğrendiler. O anda çevreden bulunan bir bayrak, cenazenin üstüne derhâl örtüldü. Âkif, gençlerin omuzlarında taşınarak tekbirlerle ve duâlarla toprağa verildi. Mehmed Âkif Ersoy'un kabri İstanbul Edirnekapi Şehitliği'ndedir.

BİTTİ

ZAMANIN KIYMETİNİ BİLMEK

Allah Resulü (s.a.v.), ashabıyla birlikte mescitte namaz kıldıktan sonra onlarla sohbetler eder, yeni indirilen âyetleri onlara öğretir, ashabinın sorularına cevaplar verir. Sevgili Peygamberimiz'in mescitte yaptığı bu tadına doyumaz sohbetlerde O'nun eğitiminden geçen ashab-ı kiramın her biri birer yıldız insan oldular.

Bir gün sevgili Peygamberimiz, ashabıyla sohbet ederken onlara, bir insanın sahip olduğu zamanın (ömrün) ne kadar kıymetli olduğunu anlatmak istedi. Ashabına dönerek sevgili Peygamberimiz,

— Ölüp de pişmanlık duymayacak hiçbir kimse yoktur, dedi.

Ashab-ı kiram merakla sordular:

— Ölen kişi en çok neyin pişmanlığını duyar ya Resulallah?

Efendimiz (s.a.v.) şöyle cevap verdi:

— Ölen kişi eğer iyi bir Müslüman ise bu hâlini daha fazla artırmamış olduğuna (neden daha fazla ibadet etmediğine, hayırlı işler yapmadığına) pişman olur. Kötülük eden bir kişi ise o kötülükten (tövbe edip) vazgeçmemiş olduğuna pişman olacaktır. (Tirmizî, Zühd, 59)

Bir başka sohbetinde de Âlemlerin Efendisi şöyle buyurmuşlardı:

— Cennet halkı, bir şey hariç başka hiçbir şeye pişmanlık duymayacaklar. Dünyada Allah'ı zikretmeksizin geçirdikleri anlara (zamanlara) çok; ama çok pişman olacaklardır! (Heysemî, X, 73-74)

Peygamberimiz (s.a.v.) bir başka hadislerinde de şöyle buyurmuştur:

— Beş şey gelmeden önce beş şeyin değerini ganimet bilmeli:

- ✱ İhtiyarlamadan önce gençliğin değerini,
- ✱ Hastalanmadan önce sıhhatin değerini,
- ✱ Fakir düşmeden önce zenginliğin kıymetini,
- ✱ Meşgul zamanlarından önce boş vakitlerin kıymetini,
- ✱ Ölümünden önce hayatın değerini! (Hâkim, Müstedrek, IV, 341; Buhârî, Rikak, 3; Tirmizî, Zühd, 25)

Peygamberler Sultanı'nın eşi benzeri bulunmaz bu sohbetlerinde yetişen ashab-ı kiram, vakti en güzel şekilde değerlendirmeyi de ondan öğrenmişti. Onlar bütün zamanlarını en değerli işlerle geçiriyorlardı. Onlar için vakti değerlendirmenin en kazançlı ve bereketli yolu, insanlara İslâm'ın güzelliklerini anlatarak geçirmekti. Bir sahâbi, idam edilmek üzere iken kendisine üç dakika zaman tanıyan zalim cellada teşekkür ederek ona şöyle dedi:

— Demek ki sana İslâm dininin getirdiği güzellikleri ve doğruları anlatabilmek için üç dakikalık vaktim var. Ne güzel! Bak dinle de sana bunları anlatayım. Umulur ki, Müslüman olur da kurtulursun.

Bunu söyleyen kişi, kendisine verilen hayatın son dakikalarını da Allah'ın dinini öğretmek için değerlendirmiştir.

Gaye: Öğrencinin sıradan işlerle kaybettiği vaktin önemini kavraması.

Hazırlık: Öğrencilerinize şunu teklif edebilirsiniz: Haydi, gelin şimdi sizlerle bir günde neler yapıyoruz, bunlar bizim ömrümüzden neler götürüyor, buna bir bakalım!

Uygulama: Kimsenin böyle bir garantisi olmamasına rağmen bu çalışmada insan ömrü ortalama olarak 70 sene olarak hesaplanacaktır. Bazı hesaplamalarda çocukluk devresindeki istisnai durumlar hesaba katılmayacaktır. Mesela bir bebeğin 18 saat, bir çocuğun 10 saatten fazla uyuması gibi.

1- Bir günde her insanın yaptığı davranışların listesi çıkarılır. Uyku, yemek, banyo, iş veya okul, yolculuk, tuvalet, namaz, gazete okumak, oyun ve eğlence vb.

2- Listede belirlenen davranışlara bir günde ne kadar zaman ayrıldığı öğrencilerle birlikte tespit edilir.

3- Her bir işe ayrılan günlük vaktin bir ayda, bir yılda ve 70 yılda ne kadar tuttuğu hesaplanır. Burada hesaplamaları bizzat öğrencilerin yapmaları, çalışmayı daha da renkli bir hâle getirecektir.

4- İbadete ayrılan zamanın insan ömründe ne kadar yer tuttuğu üzerinde ayrıca konuşulabilir.

Örnek: Bir insan günde 8 saat uyuyarak geçirirse bir ayda $8 \times 30 = 240$ saat; yani 10 gün boyunca uyumuş olur. Bir senede $12 \times 10 = 120$ gün uyuduğu manasına gelir. Bu da bir insanın ömür boyunca $70 \times 120 = 8400$ gün; yani 23 yıldan fazla bir süre uyuduğunu gösterir.

Sonuç: Öğrenci sıradan işlerle zamanının nasıl da tükendiğini öğrenir. Bu konuda daha hassas ve dikkatli olması gerektiğini anlar.